



## COVID-19 Sürecinde İlkokul 1. Sınıfı Başlayan Öğrencilerin Annelerinin Kaygı Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

## An Investigation of the Anxiety State of the Mothers of the Students Who Started the 1st Year of Primary School in the COVID-19 Process in terms of Various Variables

Gökhan ÖZDEN<sup>1</sup>  
Şengül İLGAR<sup>2</sup>

doi: 10.38089/iperj.2021.73

Geliş Tarihi: 08.07.2021

Kabul Tarihi: 25.08.2021

Yayınlanma Tarihi: 30.11.2021

**Öz:** Ülkemiz genelinde COVID-19 sürecinde alınan tedbirler kapsamında yüz yüze eğitim faaliyetlerine ara verilmiş ve uzaktan eğitime geçilmesine karar verilmiştir. Ancak bu süreçte 1. sınıfa başlayan öğrenciler okula ilk kez başlayacak olmalarından dolayı yüz yüze eğitim ile okula başlamışlardır. Bu çalışmada tüm dünyada yaşanan COVID-19 sürecinde ilkökul 1. sınıfa başlayan öğrencilerin annelerinin kaygı durumlarının çeşitli değişkenler (yaş, eğitim durumu, çalışma durumu ve daha önce 1. sınıfa giden çocuğunun olup olmadığı) açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, annelerin bu sürece ilişkin kaygı durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda annelerin kaygılarının (varsa) neler olduğu, bu süreçte çocuklarını okul kültürüne nasıl hazırladıkları ve evde bu süreci nasıl yönettikleri, kaygılarının (varsa) çocuklarına yansıtıp yansıtmadıklarıyla ilgili sorulara verdikleri yanıtlara göre incelenmiştir. Bu çalışma nitel bir durum çalışmasıdır. Çalışmada, örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Beyoğlu ilçesinde ikamet eden, MEB'e bağlı bir devlet ilkökulunda öğrenim gören çocuğu olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 24 anne oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Çalışma sonucunda annelerin Covid-19 sürecinde çocuklarının eğitim durumları, okul ve ev dışındaki hijyen ile alakalı kaygıları olduğu, bu sürecin anneliklerini olumsuz yönde etkilediği ancak buna rağmen çocuklarının yüz yüze eğitim almasını istedikleri ortaya çıkmıştır.

**Abstract:** Within the scope of the measures taken during the COVID-19 period throughout our country, it was decided to suspend face-to-face education activities and to switch to distance education. However, since the students who started the 1st grade in this period will start school for the first time, they started with face-to-face education. In this study, it was aimed to examine the anxiety status of the mothers of the students who started primary school 1st grade in the COVID-19 period all over the world in terms of various variables (age, educational status, employment status and whether they had a child who had previously attended 1st grade). In the study, mothers' anxiety about this period was sought to be determined. In this context, the anxieties (if any) of mothers, the way they prepare their children for school culture in this period and the way they manage this period at home, and whether they reflect their anxiety (if any) to their children were examined as per their answers. This study is a qualitative case study. Purposeful sampling technique was used as the sampling method in the study. Accordingly, the study group consisted of 24 volunteer mothers with children residing in Beyoğlu district of Istanbul province, studying at a state primary school affiliated to the Ministry of National Education. Semi-structured interview form prepared by the researchers was used as data collection tool in the study. Descriptive analysis was used in the analysis of the obtained data. As a result of the study, it was revealed that mothers had concerns about their children's educational status, hygiene outside the school and home during COVID-19 period and that this period negatively affected their motherhood, but they still wanted their children to receive face-to-face education.

**Anahtar Kelimeler:** COVID-19, kaygı, anne kaygıları, anne görüşleri

**Key Words:** COVID-19, anxiety, mother's concerns, mother's view

<sup>1</sup> Uzm, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, gokhanozden5@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4163-5208>

<sup>2</sup> Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Türkiye, sengulilgar@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1930-160X>

## Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, COVID-19 salgını 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir (DSÖ, 2020). COVID-19, sağlık ve ekonomiler üzerindeki etkilerinin yanı sıra eğitim-öğretimde ve iş yaşamında büyük değişikliklere yol açmış, bununla birlikte aile, arkadaşlık gibi kavramları kapsayan sosyal hayatımızda da derin izler bırakmıştır. Salgınla birlikte hayatımıza giren sosyal mesafe kavramıyla ev ortamında dahi bireysel korunma amaçlanmış, kısmi karantinalarla yayılımın hızının kesilmesi hedeflenmiştir. Sosyal izolasyon kapsamında, öğrenciler için okul eve taşınmış ve uzaktan eğitime alışma dönemi başlamış, çalışan anne-babalar uzun süre evde kalmıştır. Benzerine daha önce rastlamadığımız pandeminin hayatımızın olağan akışını beklenmedik şekilde değiştirmesi bireylerin ruh sağlığını etkilemiştir. Karantinede geçirilen sürenin artması ve sosyal izolasyonun devam etmesi nedeniyle kaygı bozuklukları daha sık görülmeye başlamıştır (Akoğlu ve Karaaslan, 2020; Koçak ve Harmancı, 2020; Demirbaş ve Koçak, 2020).

COVID-19 sırasında ortaya çıkan psikolojik tepkiler aşırı korkudan kayıtsızlığa kadar giden bir çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu dönemdeki psikolojik etkiler her zaman kısa süreli olmadığı gibi şiddetli ve kalıcı ruhsal sorunlara sebep olmaktadır. COVID-19 sürecinde en sık görülen ruhsal bozukluklar arasında kaygı bozuklukları yer almaktadır (Tükel, 2020; TSSB- TPD, 2020).

İnsanlığı derinden etkileyen, ölüm oranlarındaki artışla etkisini devam ettiren salgının ruhsal açıdan yarattığı etki de “normal” karşılanmaktadır. Kaygılanmak ve korkmak son derece insani duygulardır ve bu duygular abartılı ve sürekli olmadığı zamanlarda hastalık düzeyinde yaşanmayabilir. Bu süreçte özellikle ailelerde aşırı kaygı baş göstermekte, koruyucu kollayıcı davranışlar, normalden fazla titizlik sergileme görülmektedir. Anne-babaların ebeveynlik iç güdüsüyle gösterdiği aşırı panik, çocukların ve gençlerin ruh sağlığını olumsuz etkileyebilir. Aslında tüm dünyada aynı anda yaşanan bu olağan dışı durumda, bu tarz duyguların yaşanması, istenmeyen düşüncelerin akla gelmesi ve rutin davranışların değişmesi de şartırtıcı değildir (MEB, 2020; TÇGPD, 2020).

Bu dönemde günün tamamında evde olan ebeveynlerin yaşadığı birçok farklı duyguyu çocuklarının yaşamına yansıtması da kaçınılmaz olmuştur. Yapılan çalışmalar özellikle ev ortamında yetişkinlerin içinde bulunduğu endişe ve panik halinin çocuklar üzerinde de endişeye yol açtığını ortaya koymaktadır. Çocuk ve ergenlerde olumlu sosyal davranışlar ile bağlantılı etmenlere bakıldığında; ebeveynlerin tutum ve davranışlarının önemli olduğu görülmektedir (Knafo ve Plomin, 2006; Dalton vd., 2019; Dalton, Rapa ve Stein, 2020; Mazza vd., 2020).

Dağ (1999), kaygıyı genel anlamda insanın mevcut, çevresel ve psikolojik olaylara gösterdiği duygusal tepkinin bir sonucu olarak tanımlamaktadır. Dağ’a göre kaygı, dar anlamda kaynağı ve başlangıcı bilinçli olmamasına rağmen bilinçli bir şekilde hissedilen, beraberinde terleme, sararma gibi fizyolojik değişimlerin de görüldüğü bir yaşantı olarak tanımlanabilir. Kaygının, geleceğe yönelik endişe ve gerginlik durumu olarak, bilinmeyen ve anlaşılmayan bir tehlikeyi beklemek bağlamında bireyde huzursuzluk ve gerginlik uyandırdığı da vurgulanmaktadır.

Kaygı, insanın yaşadığı bir sıkıntı durumu olması nedeniyle özünde psikolojik alana ait gibi gözükmemektedir ancak felsefe alanında da psikolojik anlamını korumaktadır. Varoluş yolunda belirleyici ve uyarıcı güç olarak tanımlanan kaygı, bu yanı sıra ayrı bir anlam da taşımaktadır (Manav, 2011). Psikoloji biliminde insanın yaşadığı bir ruhsal durumu ifade eden kaygı kavramını Freud egonun bir işlevi olarak görmüştür (Freud, 1984; Geçtan, 2005). Kaygıya aşağılık duygusunun neden olduğunu vurgulayan Adler’e göre toplumla bağlarını kaybetmiş hissine kapılanlar da kaygı yaşamaktadır. Kaygıyı kolektif bilinç dışının özelliklerine karşı duyulan korku olarak tanımlayan Jung, bireyin böylece kolektif bilinç dışından gelen mantık dışı güçler ve imajların bilincini kaplamasına karşı koymaya çalıştığını vurgulamıştır (Çifter, 1985; Ertürk, 1994; Erözkan, 2012). Rank ise her çeşit kaygı ve nevrozların doğum travmasıyla başladığı görüşündedir. Doğum travmasının temelinde “anneden ayrılma” olduğunu savunan Rank, insanın ileriki yaşamında karşılaştığı tüm ayrılıklarda doğum travmasının yinelenildiğini ve bu nedenle kaygının temel evrensel nedenini oluşturduğunu savunmuştur (Erözkan, 2012; Geçtan, 2005) Sullivan ise kaygının kişilerarası ilişkilerde bireyin ilişkilerini tehlikeye sokan durumlardan kaynaklandığını vurgulamaktadır. İnsanı kültürün bütünlüğü bir parçası olarak gören Sullivan’a göre; kaygı, bireyin diğerleri karşısındaki başarısızlığının ifadesidir. Horney, kaygının içgüdüsel dürtülerin varlığına karşı geliştirilen korkudan çok baskı altına alınmış dürtülere karşı duyulan

koru sonucu oluştuğuna inanmaktadır (Çifter, 1985; Dağ, 1999; Geçtan, 1995). Beck'e göre ise kaygının nedeni olayların kendisi değil bu olayların nasıl ve ne biçimde algılanıp yorumlandığıdır. Bireylerin kaygı gelişiminde, bazı ipuçları ile karşılaştıkları zaman zarar ve tehlike beklemeyi öğrenmeleri ve buna ilişkin mantık dışı inançlar geliştirmeleri önemli rol oynamaktadır (Erözkan, 2012; Ertürk, 1994; Özusta, 1993). Kaygının temelinde çocukluk döneminde maruz kalınan aşırı reddedici, küçük düşürücü tutumların yanı sıra ergenlik döneminde diğer yetişkinlerin alaycı tutumları, ceza verirken anne-babaların cezaya eşlik eden itici davranışları yatmaktadır (Ulutaş, 1999; Yavuzer, 1994).

Kaygının en çok benzetildiği ya da karıştırıldığı kavramın korku olduğunu ancak iki kavramın da birbirinden farkı olduğunu savunan Dağ, şu benzetmeyi yapmıştır: “Düşmanı belli olduğundan yenmesi nispeten kolay olan korku duygusu, benliğimiz gelişip insan olmamızın sonucu olarak yerini düşmanı belli olmadığından yenmesi zor olan kaygı duygusuna bırakır (Dağ, 1999: 188).” ‘Psikanaliz’e Giriş’ adlı eserinde kaygı ve korku kavramlarının ayrımını yapan Freud’a göre kaygı duruma ait olup, nesnesi olmayan şeydir. Korkuda ise bizzat nesne vardır (Freud, 1984). Kaygı daha genel bir durumdur, korkudan daha şiddetli ve daha uzun sürelidir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003).

Diğer yandan anne ayrılma kaygısı, annenin çocuğundan ayrılma ile ilgili kaygı ve korkularını yansıtan hoş olmayan bir duygu durumu olarak tanımlanmaktadır (Hock & Schirtzinger, 1992). Annenin ayrılma konusunda gereğinden fazla kaygı taşıması, anne ve çocuk ilişkisine zarar verdiği gibi çocuğun ayrılma ve özerklik kazanma girişimlerini de azaltarak aşırı kaygı duyması, çocuğun ayrılma ve özerklik kazanma girişimlerini de azaltmaktadır (Peleg, Halaby, & Whaby, 2006). Kaygının öğrenilen bir duygu olduğu düşünüldüğünde, annelerin kaygı düzeyinin çocukların kaygı düzeyini etkileyebileceği ortaya çıkmaktadır (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003).

Bugüne kadar yapılan çeşitli araştırmalar göstermiştir ki, salgın durumunda kadınların sağlık konusundaki kaygı düzeyi erkeklere oranla daha yüksektir (Ekiz, İlman ve Dönmez, 2020). Bu bulgu kadınların kaygı ve risk algısı seviyelerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalarla da desteklenmektedir (Wang ve diğ., 2020; Bandelow ve Michaelis, 2015; Çırakoğlu, 2011; Leung ve diğ., 2004; Leung ve diğ., 2005; Ekiz vd., 2020).

227

Ebeveynlerin genellikle çocuklarının pandemi döneminde karşı karşıya kaldığı sıkıntıları pek önemsemediği, farklı platformlarda ve/veya aile içinde pandemiyle ilgili yapılan çeşitli tartışmalara çocuklarının da belirgin bir biçimde tanıklık etmelerinde bir sakinca duymadığı belirlenmiştir (Pfefferbaum ve North, 2020). Konuya ilişkin gerçekleştirilen araştırmalarda (Akoğlu ve Karaslan, 2020; Çaykuş ve Mutlu-Çaykuş, 2020; Dalton vd., 2020; Jiao vd., 2020; Koçak ve Harmancı, 2020), anne ve babaların çocuklarının salgın dönemi boyunca davranışlarını dikkatle gözlemlemeleri, uykuya geçişte yaşanan zorluklar ve sık aralıklarla kabus görme gibi tepkileri gözden kaçırmamaları ve uyku hijyeni, rahatlatma yolları, stresi azaltmaya yönelik olumlu psikolojik tutumlar sergileme ve dikkati daha üretken ve olumlu bir yöne odaklama konusunda çocuklarına model olmaları önerilmektedir.

Çocukların aile bireyleriyle benzer davranışlar sergilediği ve onları rol model aldığı düşünüldüğünde COVID-19 sürecindeki davranışların çok önemli olduğu yadsınmamalıdır. Çocuklar bilişsel gelişimleri gereği salgın sürecini kendi başlarına anlamlandıramayacakları için en yakınlarındaki güvendikleri aile üyelerini taklit ederek sürece uyum sağlamaya çalışacaklardır (Pearlman, Schwalbe ve Cloitre, 2010). Bu bağlamda alanyazında, COVID-19 sürecinde, biyolojik aşı çalışmalarının yanı sıra yukarıda sıralanan nedenlere bağlı olarak anne ve babaların çocuklarına nasıl model olacaklarına ve onların davranışlarını nasıl düzenleyeceklerine ilişkin “davranışsal aşı” desteğine de gereksinim olduğu belirtilmektedir (Szabo vd., 2020; Usher vd., 2020).

Alanyazında, COVID 19 sürecinde, ebeveynlerin ve özellikle annelerin kaygı durumlarını inceleyen farklı çalışmalar (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003; Başaran ve Aksoy, 2020; Cluver vd., 2020; Dalton vd., 2019; Demirbaş ve Koçak, 2020; Göksu ve Kumcağız, 2020; Kalaylıoğlu, 2020; Karahan vd., 2021; Özer, 2018) yer almaktadır. Bu araştırmanın amacı ise COVID-19 sürecinde ilkökul 1. sınıfa başlayan öğrencilerin annelerinin kaygı durumlarının çeşitli değişkenler (yaş, eğitim durumu, çalışma durumu ve daha önce 1. sınıfa giden çocuğunun olup olmadığı) açısından incelenmesidir. Bu annelerin seçilmesinin sebebi ise 2019-2020 eğitim-öğretim yılında COVID-19 yüzünden okulların açılmasının kademeli olarak gerçekleşmesi ve okula başlayan ilk çocukların 1. sınıf öğrencileri olmasıdır. Yaş olarak küçük olan bu öğrencilerin okul öncesinden ilkökula geçişte bağlanma konusunda sorun yaşayabilecekleri,

annelerin de COVID-19 sürecinde çocuklarının ilk kez okula başlamış olmalarından dolayı kaygı düzeylerinin yüksek olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarının, annelerin COVID-19 sürecinde ve sonrasında veya buna benzer küresel bir krizde var olan kaygılarını azaltmaya yönelik ne gibi önlemler alınması gerekliliği ile ilgili çalışmalara sunacağı katkı önemli görülmektedir. Diğer yandan, bu süreçte yapılan çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların yetersizliği dikkat çekmektedir. Bu çalışma, var olan eksikliğin giderilmesi, salgın sürecinde 1. sınıf velisi olan annelerin kaygı durumlarını temel alarak literatüre katkı sağlanması açısından da önem taşımaktadır. Araştırmanın amacına bağlı olarak süreçte şu sorulara cevap aranmıştır:

- 1-Annelerin kaygıları (varsa) nelerdir?
- 2-Anneler bu süreçte çocuklarını okul kültürüne nasıl hazırlamaktadır?
- 3-Anneler evde bu süreci nasıl yönetmektedir?
- 4-Anneler kaygılarını (varsa) çocuklarına yansıtmakta mıdır?

### Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde sunulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türü olarak belirtilmektedir (Creswell, 1995; Creswell, 2019; Creswell, 2020). Durum çalışmasında, bir veya daha fazla durum derinlemesine araştırılır. Ortam, kişiler, olaylar, süreçler vb. bir bütün olarak ele alınıp araştırılarak var olan durumdan nasıl etkilendiklerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

### Araştırma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu 1. sınıf öğrencilerinin anneleri oluşturmaktadır. Araştırma; amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Çocuğunun 1. sınıfa başlamış olması ve gönüllü olmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, İstanbul ili Beyoğlu ilçesinde, MEB'e bağlı bir devlet ilkokulunun 1. sınıflarında öğrenim gören 24 öğrencinin annesi ile yapılan görüşmelerden sağlanmıştır. Araştırmaya katılan anneler gönüllülük ilkesiyle seçilmiştir. Annelere ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmektedir.

**Tablo1.** Öğrencilerin Annelerine Ait Demografik Özellikler

Yaş	Yıl	Eğitim durumu	f	Çalışma durumu	f	Daha önce 1. sınıf velisi olma durumu	f
En Küçük	28	İlkokul	2	Çalışan	5	İlk kez	11
En Büyük	47	Ortaokul	6	Çalışmayan	19	İkinci kez	11
Ortalama	35.20	Lise	12			Üçüncü kez	2
		Üniversite	4				

Tablo 1'de görüldüğü gibi, öğrencilerin annelerinin yaşına bakıldığında, en büyüğünün 47, en küçüğünün 28 olduğu görülmektedir. Tüm katılımcıların yaş ortalaması 35.20'dir. Annelerden %8.33'ü (n=2) ilkokul, %25'i (n=6) ortaokul, %50'si (n=12) lise ve %16'sı (n=4) da üniversite mezunudur. Annelerin %20.83'ü (n=5) çalışırken %79'u (n=19) çalışmamaktadır. Annelerden %45.83'ü (n=11) ilk kez, %45.83'ü (n=11) ikinci kez ve %8.33'ü (n=2) ise üçüncü kez birinci sınıf velisi olmaktadır.

### Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veriler, COVID-19 sürecinde ilkokul 1. sınıfa başlayan öğrencilerin annelerinin kaygı durumlarını çeşitli parametreler açısından açıklamak amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilmiştir. Görüşme formunda 5 soru yer almaktadır. Bu sorular alanyazın taranarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Sorular alt problemlere uygun olacak şekilde yarı yapılandırılmış hale getirilmiştir. Veri toplama aracının güvenilirlik ve geçerliğini sağlamak için alanda çalışan, 2 akademisyen ve 1 öğretmenden oluşan üç uzmanın görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri

doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Görüşme formunun ön denemesi olarak, 1. sınıflardan bir öğrencinin annesiyle görüşme yapılmış böylece amaca uygunluğu ve anlaşılabilirliği belirlenmiştir.

Nitel araştırma metodlarından en yaygın kullanılan görüşmedir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile sağlanan en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Creswell, 1995; Creswell, 2019; Creswell, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Beyoğlu ilçesindeki bir ilkokuldaki 1. sınıfa başlayan çocuğu bulunan gönüllü 24 anne seçilerek görüşmeye alınmıştır. Araştırmacılar verileri temel olarak annelere tek tek yönelttikleri açık uçlu sorular ile toplamıştır. Görüşmeler birebir olarak yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin her biri yaklaşık 40 dakika sürmüştür. Bu görüşmeler 19 günde tamamlanmıştır. Annelerle gerçekleştirilen görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Öncesinde annelere kayıt cihazı ile görüşmenin kaydedileceği bilgisi verilmiş ve izinleri alındıktan sonra kayıt yapılmıştır. Görüşmelerden sonra ses kayıtları yazıya geçirilmiştir.

### **Verilerin Analizi**

Verilerin analizinde yöntem olarak betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizle amaçlanan, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir biçime sokulmasıdır. Elde edilen veriler öncesinde tanımlanan temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu çözümlemede, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Creswell, 1995; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Nitel bir araştırmada; elde edilen verilerin ayrıntılı olarak raporlanması, bireylerden doğrudan alıntılar kullanılması ve tüm bunlardan yola çıkarak sonuçların açıklanması araştırmanın geçerliğinin sağlanması açısından hayli önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle bu araştırmada araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, görüşme yoluyla katılımcılardan doğrudan bilgi edinilerek verilerin değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Nitel analiz sırasında, yüz yüze yapılan görüşmelerin sonucunda söylenenlerin yazılarak kaydının gerçekleştirilmesi ile toplanan verilerden alıntılar yapılmış ve bunlardan yola çıkarak sonuçlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın iç geçerliliği için, öğrencilerin görüşleri doğrudan alıntılarla verilmiştir. Veri analizinin güvenilirliğini belirlemek için, iki hafta arayla yapılan kodlamalarla Miles & Huberman'ın (1994) önerdiği formülle güvenilirlik değeri hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda kodlayıcılar arası uyum en az %85 olmalıdır (Miles, Huberman ve Saldana, 2014). Kodlayıcılar arasında 3 kodda görüş ayrılığı olmuştur. Ayrıca annelerle yapılan görüşmelerin kayıtları ve yazılı dokümanları araştırmacılar tarafından saklanmıştır. Durum araştırmalarında güvenilirliği arttırmak için yapılan çalışmaların belgelendirilmesi ve verilerin farklı araştırmacılar tarafından analizi yapılabilir (Creswell, 2019).

### **Bulgular ve Yorumlar**

Bu bölümde, annelerin görüşme sorularına verdikleri cevaplardan yapılan analizler neticesinde elde edilen bulgular yer almıştır. Bulgular araştırmanın alt problemlerine uygun olacak biçimde beş başlıkta ele alınmıştır.

#### ***Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular***

Bu başlık altında "COVID-19 sürecinde çocuğunuzdan ayrılma konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu süreçte çocuğunuzun evden uzakta olması size neler hissettiriyor?" sorusuna yanıt aranmıştır. Annelerle yapılan görüşmelerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki Şema 1'de gösterilmiştir.



### Şema 1. Annelerin Çocuklarından Ayrılmada Hissettikleri Duygular

Annelerin cevapları incelendiğinde 24 anneden sadece 2'si (f:2) herhangi bir korku ya da endişe duymadığını dile getirmişlerdir. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A3, 'Herhangi bir endişe duymuyorum.'

A23, 'Hiç endişe yaşamadım. Büyük korkularım yok. Virüs beni çok korkutmadı.'

Bu ifadeleri kullanan annelere çeşitli değişkenler açısından bakıldığında 40 ve üzeri yaşlarda oldukları ve ilk kez birinci sınıf velisi olmadıkları görülmektedir.

Annelerden 8'i (f:8) endişeli olduklarını ancak çok büyük kaygılar yaşamadıklarını dile getirmişlerdir.

A1, 'Bunun geçici bir dönem olmadığını zamanla alışmamız gerektiğini düşünüyorum. Ayrılmak konusunda büyük bir endişe duymuyorum. Çok büyük tedirginlik yaşamıyorum. Evet bir anne olarak illaki kafama taktığım şeyler oluyor ancak tedbirlerimizi alarak evden çıkıyoruz.'

A24, 'Endişelerim oluyor ancak bunun çocuğumun ve benim psikolojimi bozmasını istemiyorum. Korku yaşamıyorum. Tanıdığım biriyle çıktığı zaman herhangi bir endişe hissetmiyorum.' şeklinde ifadeler kullanmışlardır.

Annelerden 14'ü (f:14) diğer annelere göre daha endişeli olduklarını dile getirmişlerdir.

A7, 'Bu süreçte hep yanımda olmasını istedim. Çocuğum ya da ben hasta olursam nasıl ayrı kalırız korkusuna kapıldım. Çocuğumun tek başınayken de başının çaresine bakabileceğini düşünüyorum ancak bu süreçte onu özliyorum.'

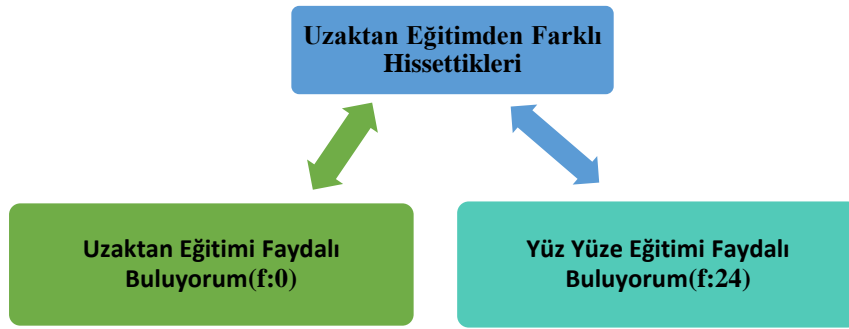
A9, 'İçimde büyük bir korku oluyor. Biz ne kadar dikkat etsek de diğer insanların ne kadar dikkat ettiğinden endişe duyuyorum. O yüzden dışarıda olması beni korkutuyor.' şeklinde ifadeler kullanmışlardır.

Yüksek kaygıya sahip annelerin yaş değişkenleri incelendiğinde 28 ile 41 yaş aralığında ve yaş ortalamalarının 33.5 olduğu görülmektedir ve grubun yaş ortalamasının altındadır. 1'inin üçüncü kez, 5'inin ikinci kez, 8'inin ise ilk kez birinci sınıf velisi olduğu ortaya çıkmaktadır. 3'ü çalışırken, 11'i çalışmamaktadır. 1'i ilkokul, 1'i üniversite, 3'ü ortaokul ve 9'u lise mezunudur.

Bu soruya verilen cevaplar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde genel olarak bu süreçte çocuklarından ayrı kalmak ve onların evden uzakta olmaları konusunda endişe ve korkuları olduğu görülmektedir. Özellikle yaş olarak daha genç ve ilk kez birinci sınıf velisi olan annelerin daha kaygılı oldukları görülmektedir.

### İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında "Çocuğunuzu uzaktan eğitim süreci öncesinde okula bırakırken hissettiklerinizle uzaktan eğitim sürecinde hissettikleriniz arasında farklar var mı? Bu süreçte çocuğunuz için hangisinin faydalı olduğunu düşünüyorsunuz?" sorusuna yanıt aranmıştır. Annelerle yapılan görüşmelerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki Şema 2'de gösterilmiştir.



**Şema 2.** Annelerin uzaktan eğitimle hissettikleri duygular

Annelerin cevapları incelendiğinde 24 anne (f:24), COVID-19 sürecinde endişeleri olsa da yaş, eğitim, çalışıp çalışmama ve daha önce birinci sınıf velisi olup olmamasına bağlı olmaksızın çocuklarının yüz yüze eğitim almasını istemektedir.

Annelerin 3'ü (f:3) uzaktan eğitim sürecinde çocuklarının teknolojiyle olan ilişkisinden endişe duyduklarını ve zararlı gördüklerini, bu sebeple yüz yüze eğitimin daha sağlıklı olacağını belirtmişlerdir. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A6, 'Uzaktan eğitimden rahatsızım çünkü çocukların elektronik cihazlara çok fazla maruz kalması ve doğru kullanabilmesi adına endişeler yaşıyorum. Uzaktan eğitimde öğretmeni ve arkadaşlarıyla bağ kuramadığımı düşünüyorum ancak yanımda olması beni daha huzurlu hissettiriyor. Yüz yüze eğitimde arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle sosyalleşmesi içimi daha çok rahatlatıyor.'

A18, 'Yüz yüze eğitimden çocuğum çok mutlu. Ben de arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle sosyalleşmesinden dolayı daha mutluyum. Çocuğum hareket ediyor ve okula gittiği zaman daha güzel uyuyor. Fiziksel olarak da ona faydalı olduğunu düşünüyorum. Evde kaldığında sürekli televizyon ya da tablet ile vakit geçiriyor ve böyle olmasını istemiyorum. Okula gittiği zaman virüs korkusu yaşamıyorum. Çocuğumun mutluluğu benim için önemli, o da okulda mutlu.' şeklinde ifade etmişlerdir.

Annelerden 3'ü (f:3) bu süreçte çocuklarının uzaktan eğitimi ciddiye almadığını ve bu nedenle yüz yüze eğitimden yana olduklarını şu şekilde dile getirmektedirler. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A5, 'İlk zamanlarda uzaktan eğitim faydalı oldu ama onun sıkıntısı da ev ortamında ne kadar da olsa çocuk çok okul ciddiyetine sahip olmuyor. Okulun tehlikeli olduğunu düşünmüyorum. Yüz yüze eğitimin daha faydalı olduğunu düşünüyorum.'

A15, 'Ben yüz yüze eğitimden yanayım çünkü uzaktan eğitimde o kadar ciddiye almıyor. Evde disiplini sağlayamıyorum. Öğretmenin de çocuğumun gelişimini yakından takip edebilmesi adına yüz yüze eğitimden yanayım. Virüs ile ilgili korkularım o kadar yok.'

Annelerden 2'si (f:2) çocuğunun evde sıkıldığını ve o yüzden uzaktan eğitim yerine yüz yüze eğitimi tercih ettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

A10, 'Pandemi olmasaydı da çocuğum okula başlayacaktı. Evde sıkılıyor. Bilgisayar başında ders esnasında sıkılıyorlar. Yüz yüze eğitim almasından yanayım.'

A17, 'Okula gittiğinde çocuğum daha mutlu oluyor. Onun için daha faydalı olduğunu düşünüyorum. Evin içinde teneffüsten bir şey anlamıyor.'

Annelerin 16'sı (f:16) çocuklarının arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle sosyalleşmesi adına yüz yüze eğitimin çocukları için daha faydalı olacağını düşündüğünü belirtmişlerdir. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A1, 'Uzaktan eğitimde sürece tanık olabiliyorum ancak yüz yüze eğitim almasını daha çok istiyorum. Arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle vakit geçirmesinin onun için daha faydalı olacağını düşünüyorum.'

A4, ‘Tedbirleri alarak okula gittiğinde herhangi bir endişem olmuyor. Çünkü virüs sadece okulda bulaşmıyor. Eğitimi ve sosyalleşmesi açısından daha faydalı olduğu için okula gitmesi beni daha mutlu ediyor. Öğretmeni ve arkadaşlarıyla vakit geçirmesini istiyorum.’,

A7, ‘...arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle sosyalleşmesi açısından okula gitmesinin onun için daha iyi olacağını düşünüyorum...’,

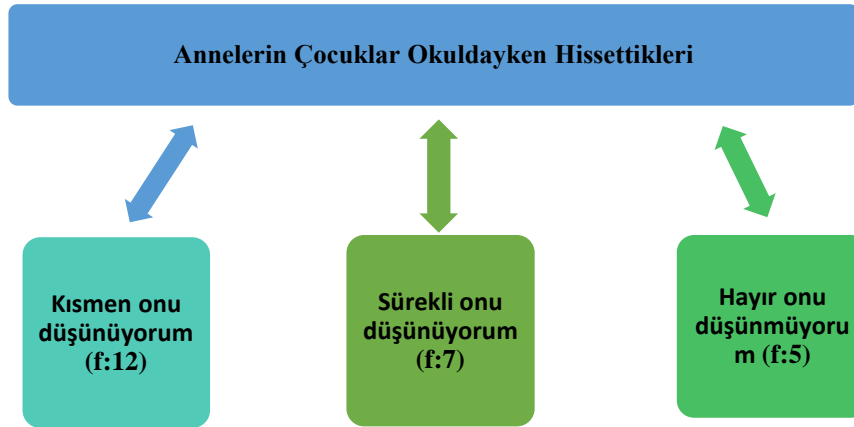
A15, ‘...okula gitmesi çocuğuma daha faydalı oluyor. Sosyal ilişkilerinin gelişmesi için de faydalı ve çocuğum da okula gitmek için çok istekli oluyor. 2 gün yerine 5 gün okula gitmesinden yanayım. Öğretmeniyle ve arkadaşlarıyla vakit geçirmesini istiyorum. Uzaktan eğitim bu imkanları çocuğuma sağlamıyor.’,

A22, ‘...evet evde olmaları virüs açısından daha iyi ama eğitim için okula gitmesini sosyalleşmesi açısından daha faydalı buluyorum.’ şeklinde ifade etmişlerdir.

Annelerin COVID-19 sürecinde virüs bulaşma riskiyle ilgili endişeleri olsa da uzaktan eğitimde çocuklarının teknolojiye bağımlı olmaları, evde hareketsiz kalmaları, sıkılmaları ve okula yeni başladıkları dönem olan birinci sınıf sürecinde geri kalmaları gibi farklı kaygılara sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte yüz yüze eğitimde çocuklarının, arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle bir arada olmalarının sosyalleşmelerine katkı sağlayarak gelişimlerini olumlu etkileyeceğini ifade etmişlerdir.

### Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında “COVID-19 sürecinde çocuğunuz okuldayken sürekli onu düşünüp ne yaptığını merak ediyor musunuz?” sorusuna yanıt aranmıştır. Annelerle yapılan görüşmelerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki Şema 3’ de gösterilmiştir.



Şema 3. Annelerin çocukları okuldayken düşündükleri

Annelerin cevapları incelendiğinde çocuğu okuldayken sürekli onu düşünen 7 anne olduğu (f:7) ve bu annelerin yaş ortalamasına bakıldığında (33.71) grubun yaş ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Annelerin 3’ü ilk kez, 4’ü ikinci kez birinci sınıf velisi olmaktadır. Bu durum genç annelerin daha endişeli oldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Anneler en çok çocuklarının tuvalet kullanımı, maske takma ve sosyal mesafe kurallarına uyma konularında endişeli olduklarını dile getirmişlerdir. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A2, ‘Evet yaş olarak küçük olduğu için çok merak ediyorum. Özellikle tuvalete gittiğinde ellerini yıkadı mı?’,

A6, ‘Sürekli düşünüyorum. Maskesini açtı mı, bir yerlere dokundu mu?’,

A15, ‘Evet sürekli düşünüyorum. Arkadaşlarıyla yakın temas kuruyor mu? Kendini koruyabiliyor mu diye düşünüyorum.’ şeklinde ifade etmişlerdir.



Annelerin 5'inin (f:5) bu konuda hiçbir endişe taşımadığı ve yaş ortalamalarına bakıldığında (39.8) grubun yaş ortalamasından fazla olduğu görülmektedir. Kaçınıcı kez birinci sınıf velisi oldukları değişkenine göre bakıldığında bu annelerden 4'ü ikinci kez, 1'i üçüncü kez birinci sınıf velisi olmaktadır.

A3, 'Hayır. Bu konuda endişe yaşamıyorum.',

A23, 'Hiç düşünmüyorum' şeklinde ifade etmişlerdir.

Annelerin 12'si (f:12) ise kısmen de olsa endişeli duyduklarını ancak bunu sürekli düşünmediklerini ve çocuklarına yansıtmadıklarını dile getirmişlerdir. Bu annelerin yaş ortalaması (34.16) grup ortalamasına yakınlık göstermektedir ve kısmen endişe duydukları konular genellikle çocuklarının okulda ihtiyaçlarını karşılarken herhangi bir şeye ihtiyaç duyup duymadıkları ile ilgili olan meraklarıdır.

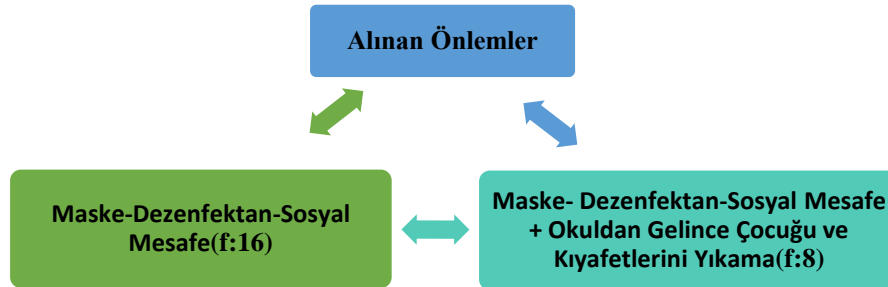
A1, 'Çok büyük tedirginlik yaşamıyorum. Takıntılarım yok. Okulda öğretmenleriyle birlikte olması beni rahat hissettiriyor. Çocuğuma da güveniyorum. Gerekli uyarıları okula gitmeden ona yapıyorum.'

A9, 'İster istemez düşünüyorum ama çocukların da artık bu sürece alıştığını düşünüyorum. O yüzden çok fazla kafama takmıyorum.',

A14, 'Çok büyük kaygılarım olmuyor. Öğretmeniyle birlikte olduğu düşüncesi beni biraz rahatlatıyor.' şeklinde ifade etmişlerdir. Genel olarak bu soruya verilen cevaplara bakıldığında COVID-19 sürecinde annelerin çocuklarını düşünüp merak ettikleri ortaya çıkmaktadır.

#### **Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Bu başlık altında "COVID-19 sürecinde ev dışındaki hijyen konusunda çocuğunuzun güvenliği için ne düşünüyorsunuz? Düşünceleriniz olumsuz ise; bunun için önlemlerinizi var mı?" sorusuna yanıt aranmıştır. Annelerle yapılan görüşmelerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki Şema 4' de gösterilmiştir.



**Şema 4.** Annelerin çocukları için aldıkları önlemler

Annelerin cevapları çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde 24'ünün (f:24) de dışarıdaki hijyeni güvenli bulmadığı ortaya çıkmaktadır. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A1, 'Açıkçası dışarıdaki ve okuldaki ortamındaki hijyen konusunda çok emin değilim...',

A4, 'Virüsün sadece okuldan bulaşacağını düşünmüyorum. Her yer bu anlamda tehlikeli geliyor...',

A5, 'Ev dışındaki hijyen beni endişelendiriyor. Dışarıdaki ortamın dezenfekte edildiği konusunda pek güvenim yok...', şeklinde ifade etmişlerdir.

Annelerin 16'sı (f:16) dışarı için aldığı önlemleri 'maske takma, kolonya veya dezenfektan kullanma, el yıkama ve kalabalık ortamlara girmeme' şeklinde sıralamışlardır.

A10, '...çocuğumu kalabalık yerlere sokmuyorum. Herhangi bir yere dokunmamasını istiyorum, dezenfektan kullanma konusunda sürekli uyarıyorum.',

A16, '...çocuğumun eline sürekli kolonya döküyorum. Çantasına ıslak mendil, yedek maske ve kolonya koyuyorum. Hatta okula bile gidip sırayı, sınıfı çamaşır suyuyla silmek istiyorum.' şeklinde ifade etmişlerdir.

Annelerin 8'i (f:8) bu önlemlere ek olarak okuldan gelen çocuklarına banyo yaptırmak ve kıyafetlerini hemen yıkamak gibi önemleri de dahil etmişlerdir.

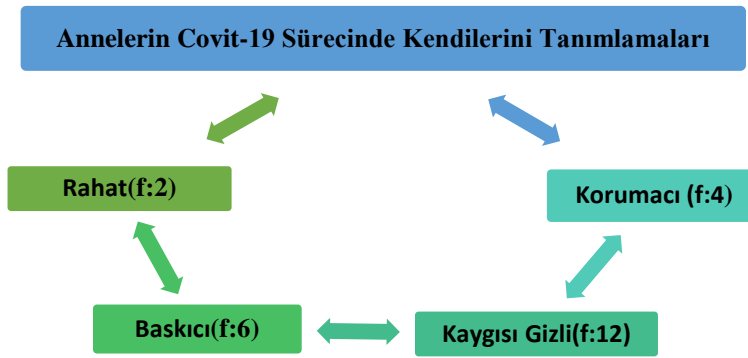
A2, '...daha çok temizlik yapıyorum ve çocuğum okuldan gelir gelmez kıyafetlerini kapıda çıkarıp yıkıyorum.'

A7, '...çocuğuma okuldan geldiği anda banyo yaptırıyorum. Kıyafetlerini hemen yıkıyorum...'

Annelerin tamamı ev dışındaki hijyeni yetersiz bulduğunu ve güvenmediğini özellikle maske, hijyen ve sosyal mesafe konularında dikkatli olduklarını; bazı anneler ise biraz daha fazla kaygıyla çocuklarını ve kıyafetlerini kapıda çıkararak hemen yıkadıklarını dile getirmişlerdir.

### Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında "COVID-19 sürecinde kendinizi nasıl bir anne olarak tanımlarsınız?" sorusuna yanıt aranmıştır. Annelerle yapılan görüşmelerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki Şema 5' de gösterilmiştir.



234

Şema 5. Annelerin COVID-19 Sürecinde Kendilerini tanımlaması

Anneler COVID-19 sürecindeki anneliklerini değerlendirdiklerinde 22'si (f:22) bu süreçte daha baskıcı, korumacı ve kaygılarını çocuklarından gizleyen annelere dönüştüklerini; 2'si(f:2) ise anneliklerinde herhangi bir değişim yaşamadıklarını dile getirmiştir. Herhangi bir kaygı taşımayan iki anne de daha önce birinci sınıf velisi olmuşlardır ve biri 47, diğeri 40 yaşında olup her ikisi de grubun yaş ortalamasının üzerindedir. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A18, 'Bende herhangi bir değişiklik olmadı. Daha önce nasılsam şimdi de öyleyim. Evham yapmıyorum.'

A23, 'Aynı anneliğime devam ediyorum. Bende çok bir değişiklik olmadı.' şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu süreçte çocuğuna karşı daha korumacı olduğunu dile getiren 4 annenin(f:4) yaş ortalaması (32), grubun yaş ortalamasının altındadır ve 3'ü (f:3) ilk kez, 1'i de ikinci kez birinci sınıf velisi olmaktadır.

A6, 'Öncesine göre korumacılığım rahatsızlık boyutunda... Dışarıda sürekli onu kontrol etmek zorunda hissediyorum kendimi.'

A8, 'Daha endişeli bir anne oldum. Çocuklarımı dışarıya çıkarmadım. Daha korkan ve çocuklarını korumaya çalışan bir anne oldum...'

A20, 'Eski anneliğime göre daha koruyucuyum. Çocuğumun üstüne daha fazla titremeye başladım.' şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu süreçte çocuğuna karşı daha baskıcı olduğunu ifade eden 6 annenin(f:6) yaş ortalaması (34.66) grup ortalamasının altındadır. Bu sonuçlar yaş grup ortalamasının altında olan annelerin bu süreçte daha kaygılı olduklarını ortaya koymaktadır. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A2, ‘...pandemi öncesine göre bu süreçte sürekli çocuklara ‘Maskeni aldın mı? Kolonyanı koydun mu? Ellerini dezenfekte ettin mi?’ tarzında, onları korumak adına biraz baskıcı bir anne oldum.’,

A3, ‘..her fırsatta ellerini yıkamasını ya da kolonya kullanmasını, maskesini değiştirmesini söylüyorum. Kimsenin verdiğini almamasını, yememesini söylüyorum.’,

A9, ‘Sürekli çocuğumun ateşini ölçüyorum. Bir şey dese hemen hastalandı mı diye korkup panik yapıyorum. Artık çocuklarım benden kaçmaya başladılar.’ şeklinde ifade etmişlerdir.

Annelerin 12’si(f:12) ise bu süreçte diğer anneler gibi bazı kaygıları olduğunu ancak bunu çocuklarını korkutmamak için yansıtmadıklarını dile getirmişlerdir. 12 annenin yaş ortalaması (35.16) grubun yaş ortalamasıyla paralellik göstermektedir. Aşağıda annelerden alınmış ifadelere yer verilmiştir:

A1, ‘Bu süreçte tedirginliklerim var ancak zamanla azaldığını gözlemliyorum. Sürece alıştığımı düşünüyorum. Çocuğumu tedirgin etmemek adına daha serinkanlı davranıyorum.’,

A5, ‘İlk başlarda daha baskıcı bir anneydim, sürekli oraya dokunma, elleme, maskeni çıkarma gibi uyarılarda bulunuyordum. Zamanla bu endişelerim azaldı ve çocuğumun ruh sağlığı için ona yansıtılmaya çalışıyorum.’,

A12, ‘...endişelerim var ama korkmaması için çocuğuma pek yansıtmadım sadece tedbirli olması adına uyarılarda bulundum.’,

A14, ‘...artık endişe ve korkularımı çocuğumun sağlığının olumsuz etkilenmemesi adına yansıtmamaya çalışıyorum.’,

A24, ‘kendi endişelerimi ve kaygılarımı çocuğuma yansıtmıyorum. Çocuğumun psikolojisini bozmak istemiyorum.’ şeklinde ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak COVID-19 sürecinin 2 anne(f:2) üzerinde pek etkisi olmamışken, 22’si (f:22) anneliklerinin değiştiğini, çocuklarına hijyen konusunda baskı yaptıklarını, sağlıklarının bozulması kaygısıyla onlara karşı daha korumacı olduklarını ancak 12’si(f:12) bu kaygılarını çocuklarına yansıtmamaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir.

### Tartışma ve Sonuç

Araştırmada, tüm dünyada yaşanan COVID-19 sürecinde ilkökul 1. sınıfa başlayan öğrencilerin annelerinin kaygı durumlarının çeşitli değişkenler açısından ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda annelerin bu süreçte çocuklarından ayrı kalmakla ilgili kaygıları, çocuklarının uzaktan/yüz yüze eğitim alması konusunda neler düşündükleri, hijyen konusundaki kaygıları ve bu sürecin anneliklerini nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar analiz edilmiştir.

Salgın sürecine ilişkin literatür tarandığında çalışmaların özellikle tıp alanında (Aslan, 2020; Akoğlu ve Karaaslan, 2020; Bandelow ve Michaelis, 2020; Lai, Shih, Ko vd. 2020) yapıldığı ortaya çıkmış, bireylerin ve toplumların psikolojik ve sosyal açıdan nasıl etkilendiği ile ilgili araştırmalar sınırlı (Amakiri vd., 2020; Çaykuş ve Çaykuş, 2020; Çiçek ve Almalı, 2020; Çölgeçen ve Çölgeçen, 2020; Göksu ve Kumcağız, 2020; Dalton vd, 2020; Jiao vd, 2020; Kalaylıoğlu, 2020; Witt vd., 2020) kalmıştır. Salgın boyunca 1. sınıf velisi olan annelerin kaygı durumlarını temel alan bu araştırma ile bu alandaki eksikliğin giderilmesi amaçlanmış, literatüre katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Hock&Schirtzinger (1992) anne ayrılma kaygısını, annenin çocuğundan ayrılma ile ilgili kaygı ve korkularını yansıtan hoş olmayan bir duygu durumu olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada COVID-19 sürecinde çocuklarından ayrı kalmakla ilgili annelerin kaygı durumlarının yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Annelerden orta derecede kaygılı olanların (8) bunu çocuğuna yansıtmamaya çalıştıkları, onların da bu süreçten olumsuz etkilenmesini önlemeye çalıştıkları görülmektedir. Alisinanoğlu ve Ulutaş’a (2003) göre de kaygının öğrenilen bir duygu olduğu düşünüldüğünde, annelerin kaygı düzeyinin çocukların kaygı düzeyini etkileyebileceği ortaya çıkmaktadır. Kaygılı annelerin sayısına bakıldığında ise grubun yarısından fazlasının (14) oldukça kaygılı oldukları ortaya çıkmaktadır. Peleg vd. (2006) çalışmasında annenin ayrılma konusunda gereğinden fazla kaygı taşımasının, anne ve çocuk ilişkisine zarar verdiği gibi çocuğun ayrılma ve özerklik kazanma girişimlerini de azaltarak aşırı kaygı duymasına yol açmaktadır. Annelerin bu süreci algılama biçimleri ve verdikleri tepkilere bakıldığında

(Aslan, 2020) salgın sürecindeki psikoloji ve davranışları bilmek, bunları doğru yönetmek, salgınla etkili mücadele açısından önceliklidir. Pandeminin insanlarda panik, anksiyete ve depresyona yol açtığını Amakiri ve ark.'nın (2020) yaptığı çalışma da ortaya koymaktadır. Kalaylıoğlu (2020) kalabalık bir grupta (759 kadın ve 749 erkek) yaptığı çalışmada COVID-19 salgınının, ruh sağlığı /duygusal sağlığı üzerinde olumsuz etkileri açısından kadınların yüzde 54'ünün ve erkeklerin yüzde 49'unun salgın nedeniyle stres ve kaygı gibi sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Bu sonuçlar da bu çalışmadaki annelerin kaygılı olmalarını destekler niteliktedir.

COVID-19 sürecinin eğitime yansımada kuşkusuz en büyük değişiklik uzaktan eğitim olmuştur. Bu süreçte anneler uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki duygularını açıkladıklarında kaygı duymakla beraber çocuklarının yüz yüze eğitim almasını istediklerini ifade etmişlerdir. Annelere göre yüz yüze eğitimin çocukları üzerindeki etkisinin uzaktan eğitimle gerçekleşmediğine olan inançlarıdır. Bunun nedeni evde disiplini sağlayamamaları, çocuklarının teknolojiyi doğru kullanmaması ve buna bağlı olarak uyku ve beslenme şekillerinin düzensiz olmasıdır. Bu sonuçlara benzer şekilde Demirbaş ve Koçak'ın (2020), çalışmada da ebeveynlerin günlük rutinlerinin değişmesinin (beslenme şekilleri, teknoloji bağımlılığı vb.) yarattığı olumsuzluklarla ilgili düşünceleri ortaya konulmuştur. Ghosh vd. (2020) de salgın sürecine paralel olarak okulların kapatılması ile birçok duygu değişiminin aynı anda yaşandığı, beslenme ve uyku sorunlarının ise gözle görülür derecede arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bir başka çalışmada ise King, Delfabbro, Billieux ve Potenza (2020) aynı süreçte online oynanan oyunlara karşı alakanın ve katılımın açık bir biçimde arttığını tespit etmiştir. Çakın ve Akyavuz'un (2020) çalışmada bunların yanı sıra bir kısım öğrencinin uzaktan yapılan dersten keyif almadığı ve uyum sorunları yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca ev ortamında ilgi dağıtıcı öğelerin varlığı, öğrencilerin yeni konuları öğrenmekte zorluk yaşamaları, sınıfı zaten geçeceğine dair bir algıya sahip olmaları ve ödevleri yapmamaları bu konudaki farklı olumsuzluklar olarak tespit edilmiştir. Başaran ve Aksoy (2020) çalışmada çocukları ilkokula giden ebeveynlerin, uzaktan eğitim programlarını takip etmekte zorlandıkları ve çocukların uzaktan eğitimlerinin takibi için kullanılan teknolojik aletlerle genellikle oyun oynama eğiliminde olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.

236

Hammami, Harrabi, Mohr ve Krusturp (2020), bu süreçte, ev ortamında yapılacak fiziksel etkinliklerin (spor yapmak ve dans etmek), teknolojik aletlerden ve online platformlardan uzak kalmak için gerekli olduğunu belirtmiştir. Jiao vd. (2020) çocukların ilk önce fiziksel aktivitelere yöneldiklerini ardından okuma ile ilgili çalışmalar ve sosyal medya kullanımı yönünde alışkanlıkları olduğunu tespit etmiştir. Teknolojinin tüm yaşantımızı etkilediği bu yüzyılda artan teknoloji bağımlılığı ve buna paralel olarak teknoloji kullanım yaşının düşmesi (Tezel-Şahin, 2007; Eşgi, 2013; Günüş ve Atlı, 2018); sosyal izolasyonun olduğu, sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı, çocukların arkadaşlarından ve doğal yaşam alanlarından uzaklaştığı bu COVID-19 döneminde daha fazla artış göstermiştir (Başaran ve Aksoy, 2020).

Araştırmanın bir diğer bulgusu, annelerin çocukları okuldayken onları düşündükleri, özellikle hijyen konusundaki kaygılarından dolayı çocuklarını merak ettikleri ve özledikleridir. Annelerin bu süreçte normalden daha farklı duygularla çocuklarını okula gönderdikleri ortaya çıkmaktadır. Witt vd. (2020) pandemi döneminde özlem duygusunun yoğun şekilde yaşandığını ve sosyal ilişkilerin zayıfladığını belirtmektedir. Cluver vd. (2020) de araştırmalarında bu süreçte ebeveynlerin çocuk kaynaklı streslerinin arttığını ifade etmektedir. Bunun temel sebebi çocukların gelişim düzeylerine bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlarıdır. Çocukların yaşı küçüldükçe yetişkinlere olan bağımlılıkları artmaktadır. Yaşamın bu ilk yıllarında çocuklar, ebeveynlerinin kendilerini desteklemelerine ve kendileriyle ilgilenmelerine daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar (Ölçer ve Yılmaz, 2019). Mevcut çalışmayla ilgili literatürde birebir benzer bir başka çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada annelerin ev dışındaki hijyen konusundaki kaygılarının da yine yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Annelerin hijyen için aldıkları önlemlerin başında kolonya ve dezenfektan kullanımı ön plana çıkarken bunu maske ve mesafe kuralları takip etmektedir. Aslan'a (2020) göre fobiyi korkudan ayıran şey fobideki oransız tepkidir. Kolonya ve dezenfektana karşı hücum fobinin göstergelerindedir. Bu sebeple, COVID-19 psikolojisinin yönetilmesinde bu tepkiyi geliştirecek kontrol duygusu kaybedilmemelidir. Demirbaş ve Koçak'ın (2020) çalışmasına göre ebeveynler salgın sürecinde yaşamın anlamını sorgulamış, belirsizlikler nedeniyle kaygılanmış, kişilerarası ilişkilerde mesafeye özen göstermiştir. Kundi ve Bhowmik (2020) yaptıkları çalışmada yetişkinlerin

çevresindekilerle ilişkilerinde sosyal mesafeye dikkat ettiklerini belirtmiştir. Göksu ve Kumcağız (2020) da benzer şekilde salgın sürecinde bireylerin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin yükseldiğini saptamıştır. Katılımcıların yüzde 84'ünün COVID-19 salgını sürecinde kaygılarının arttığını ve kadınların algılanan stres düzeylerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Annelerin bu süreçte yaşadıkları kaygılar varsa ve bu kaygılar sonucunda anneliklerini açıkladıklarında; sürecin anneliklerini büyük oranda etkilediğini ve daha kaygılı, baskıcı ve korumacı birer anneye dönüştüklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte çocuklarının da bu durumdan olumsuz etkilenmemesi adına kaygısını çocuklarından gizleyen annelerin çoğunlukta olduğu bu çalışmada ortaya çıkmaktadır. Katılımcılarda gözlemlenen duyguları araştıran çalışmalarda, katılımcıların yoğun şekilde kaygı, yalnızlık ve üzüntü (Amakiri vd., 2020); korku, öfke ve endişe (Kundi ve Bhowmik, 2020); stres, kaygı ve endişe (Mazza vd., 2020) duygularını yaşadıkları ve bu duyguların açık bir biçimde arttığı (Witt vd., 2020) belirtilmektedir. Brooks vd. (2020) ise pandemi döneminde insanların kaygı, öfke, stres, depresyon, hayal kırıklığı ve uykusuzluk gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığını ortaya koymuştur. Demirbaş ve Koçak (2020) çalışmalarındaki katılımcıların birçoğunun endişe, kaygı ve korku duygularına sahip olduklarını ancak çocuklarının da kaygılanmasını istemediklerinden bu duygularını onlara hissettirmemeye çalıştıklarını belirtmiştir. Jiao vd. (2020) çalışmalarında ebeveynlerin olumlu psikolojik tutumlar sergileme ve dikkati daha üretken ve olumlu bir yöne odaklama konusunda çocuklarına model olmalarını önermektedir.

Araştırmanın sonuçları bütünsel olarak değerlendirildiğinde, çocuğu 1. sınıfa başlayan annelerin COVID-19 sürecinde çocuklarının sağlığı ve eğitimleri konusunda kaygılı oldukları görülmektedir. Özellikle salgın ile değişen yaşam şekillerinin ve bu süreçte çocuklarının ilk kez okula başlayacak olmalarından kaynaklı duygularında değişimler yaşandığı, günlük birçok alışkanlıklarının dışına çıktıkları ve annelik algılarının da değiştiği görülmektedir. Aynı zamanda da çocukları ile evde bir arada olmanın verdiği güven duygusunu taşıdıkları ancak çocuklarının özellikle 1. sınıf olmalarından dolayı yüz yüze eğitim almasını istedikleri ve bu süreç ile ilgili çocuklarını olabildiğince bilgilendirmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Anneliğin bir sonucu olarak çocuklarının duygusal açıdan bu süreci hasarsız atlatabilmelerinde önemli bir rol oynadıkları ve sorumluluklar yükledikleri de anlaşılmaktadır.

237

Bu araştırmanın bulguları göz önüne alındığında şu öneriler verilebilir:

Genel olarak salgın süreci değerlendirildiğinde ebeveynlerin ve çocukların bu süreçten olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilendikleri söylenebilir. Ancak korona virüs hakkındaki endişelerin hayatımızı kontrol etmesine izin vermemek bu süreci daha sağlıklı atlatmak açısından faydalı olacaktır. Annelerin bu süreçte sağlık, çocuklarından ayrı kalmak, eğitim, evin kontrolü ve çocuklarda davranış yönetimi konusunda kaygı yaşadıkları göz önüne alındığında çeşitli kitle iletişim araçları vasıtasıyla annelere bu konuda destek verilmesi faydalı olacaktır. Bu bağlamda özellikle çocukların da bu süreci sağlıklı atlatabilmesi adına ev içi yaşamda daha kaliteli ve keyifli vakit geçirebilecekleri görsel ve yazılı materyallere ulaşmaları ve takip etmeleri önerilebilir. Halen yaşadığımız pandemi sürecinde, literatürde anneler ve çocuklarla ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. İlerleyen süreçte uzunlamasına yapılan araştırma sonuçlarıyla ilgili literatürün kapsamı genişleyecek ve dolayısıyla konuyla ilgili daha net ve detaylı bilgiler ortaya konulacaktır.

### Kaynakça

- Akoğlu, G., Karaaslan, B. T. (2020). Covid-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- Alisinanoğlu, F., Ulutaş İ. (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28 (128), 65-71.
- Amakiri, P. C., Ezeoke, A., Chude, C. F. & Anoka, K. (2020). Psychological effect of pandemic COVID-19 on families of health care professionals. *British Journal of Psychology Research*, 8(2), 1-7.
- Aslan, R. (2020). Kovid-19 fizyoloji ve psikolojiyi nasıl etkiliyor? *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi Ayrıntı*, 8(88), 47-53.
- Bandelow, B., Michaelis, S. (2015). Epidemiology of anxiety disorders in the 21st century. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 17(3), 327-335.
- Başaran, M., Aksoy, A. B. (2020). Anne-babaların korona-virüs (covid-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 668-678.

- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N. & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, (395), 912-920.
- Cluver, L. et al. (2020). Parenting in a time of COVID-19. *Lancet*, 395(10231), e64, doi:10.1016/S0140-6736(20)30736-4.
- Creswell, J. W. (1995). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları (3. baskı)*. (Çev. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2019). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. (Çev. M. Sözbilir). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakın, M., Külekçi Akyavuz, E. (2020). The Covid-19 process and its reflection on education: An analysis on teachers' opinions. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- Çaykuş, E. T., Mutlu- Çaykuş, T. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: Ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 95-113.
- Çırakoğlu, O.C. (2011). Domuz gribi (H1N1) salgınıyla ilişkili algıların, kaygı ve kaçınma düzeyi değişkenleri bağlamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 49-64
- Çiçek, B. & Almalı, V. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde kaygı öz-yeterlilik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki: özel sektör ve kamu çalışanları karşılaştırması. *Turkish Studies*, 15(4), 241-260. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43492>
- Çiftçi, İ. (1985). *Psikiyatri I*. Ankara: Gata Eğitim Yayınları.
- Çölgeçen, Y. & Çölgeçen, H. (2020). Covid-19 pandemisine bağlı yaşanan kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği, *Turkish Studies*, 15(4), 261-275. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44399>
- Dağ, İ. (1999). Psikolojinin ışığında kaygı. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 6, 181-189.
- Dalton, L., Rapa, E., & Stein, A. (2020). Protecting the psychological health of children through effective communication about COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 346-347.
- Dalton, L., Rapa, E., Ziebland, S., Rochat, T., Kelly, B., Hanington, L., Bland, R. i Yousafzai, & A., Stein, (2019). Communication with children and adolescents about the diagnosis of a life-threatening condition in their parent. *The Lancet*, 393(10176), 1164-1176.
- Demirbaş, N. K., Koçak, S. S. (2020). 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla covid-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(6), 328-349.
- Ekiz, T., İlman, E., Dönmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile COVID-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6, 139-154.
- Erözkan, A. (2012). Ergenlerde kaygı duyarlılığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 43-57.
- Ertürk, S. (1994). *Anksiyete bozukluklarında işlevsel olmayan tutumların ölçülmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Eşgi, N. (2013). Dijital yerli çocukların ve dijital göçmen ebeveynlerinin internet bağımlılığına ilişkin algılarının karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-3), 181-194.
- Freud, S. (1984). *Psikanalize Giriş*. (Çev. Günsel Koptagel İlal). (3. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Geçtan, E. (2005). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları
- Geçtan, E. (1995). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*. 11. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ghosh, R., Dubey, M. J., Chatterjee, S. & Dubey, S. (2020). Impact of COVID-19 on children: Special focus on psychosocial aspect. *Minerva Pediatr*. DOI: 10.23736/S0026-4946.20.05887-9 (in press).
- Göksu, Ö. & Kumcağız, H. (2020). Covid-19 salgınında bireylerde algılanan stres düzeyi ve kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 463-479. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44397>
- Günüç, S., & Atlı, S. (2018). 18-24 aylık bebeklerde teknolojinin etkisine yönelik ebeveyn görüşleri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 1-22.
- Hammami, A., Harrabi, B., Mohr, M. & Krustup, P. (2020). Physical activity and coronavirus disease 2019 (COVID-19): specific recommendations for home-based physical training. *Managing Sport And Leisure*. (Çevrim içi yayın) DOI: 10.1080/23750472.2020.1757494.
- Hock, E., & Schirtzinger, M. B. (1992). Maternal separation anxiety: Its developmental course and relation to maternal mental health. *Child Development*, 63(1), 93-102.

- Jiao, W. Y., Wang, L. N., Liu, J., Fang, S. F., Jiao, F. Y., Pettoello-Mantovani, M., & Somekh, E. (2020). Behavioral and Emotional Disorders in Children during the COVID-19 Epidemic. *The Journal of Pediatrics*. doi.org/10.1016/j.jpeds.2020.03.013
- Kalaylıoğlu, Y. (2020). Türkiye’de covid-19 etkilerinin toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi. UN Women, Rapor özeti.
- Karahan, S., Yıldırım Parlak, S., Demiröz, K., Kaya, M., & Kayhan, N. (2021). Experiences of the mothers to cope with the problem behaviors of the children with special needs during coronavirus (COVID-19) process. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 76-101.
- King, D. L., Delfabbro, P. H., Billieux, J. & Potenza, M.N. (2020). Problematic online gaming and the COVID-19 pandemic. *Journal of Behavioral Addictions*. (Çevrim içi yayın) DOI: 10.1556/2006.2020.00016.
- Knafo, A. ve Plomin, R. (2006). Parental discipline and affection and children’s prosocial behavior: Genetic and environmental links. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 147-164.
- Koçak, Z. ve Harmancı, H. (2020, Ekim). Covid-19 pandemi sürecinde ailede ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 183-207.
- Kundu, B. & Bhowmik, D. (2020). Societal impact of novel corona virus (COVID-19 pandemic) in India. DOI: 10.31235/osf.io/vm5rz.
- Lai CC, Shih TP, Ko WC, et al. (2020). Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) and coronavirus disease-2019 (COVID-19): The epidemic and the challenges. *Int J Antimicrob Agents*. 55(3):105924.
- Leung, G.M., Quah, S., Ho, L.M., Ho, S.Y., Hedley, A.J., Lee, H.P. et. al. (2004) A tale of two cities: community psychobehavioral surveillance and related impact on outbreak control in Hong Kong and Singapore during the Severe Acute Respiratory Syndrome epidemic. *Infection Control and Hospital Epidemiology*, 25(12), 1033-1041.
- Leung, G. M., Ho, L. M., Chan, S. K., Ho, S. Y., Bacon-Shone, J., Choy, R. Y. Et. al. (2005) Longitudinal assessment of community psychobehavioral responses during and after the 2003 outbreak of Severe Acute Respiratory Syndrome in Hong Kong. *Clinical Infectious Diseases*, 40(12), 1713-1720.
- Mazza, C., Ricci, E., Biondi, S., Colasanti, M., Ferracuti, S., Napoli, C. & Roma, P. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Italian people during the COVID-19 pandemic: Immediate psychological responses and associated factors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 17, 3165.
- Manav, F. (2011). Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Bilgisi*, 5(9), 201-211.
- MEB, (2020). *Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak: Yetişkinler İçin Bilgilendirme Rehberi*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. [https://orgm.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2020\\_03/21161617\\_brosur\\_yetiskin\\_son.pdf](https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/21161617_brosur_yetiskin_son.pdf) ‘ den 18.12.2020 tarihinde alınmıştır.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods source book.*, California: Sage Publications.
- Ölçer, S., & Yılmaz, G. (2019). Çocuklarda özerklik algısı ile öğretmenlerin özerkliği etkileyen faktörler ve geliştirmeye yönelik stratejilere ilişkin görüşleri. *Journal Of Awareness*, 4(1), 153-176.
- Özer, İ. Ö. (2018). Bağlanmanın doğal sonucu: Ayrılma kaygısı. *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 125-134.
- Özusta, S. (1993). *Çocuklar için durumluk-sürekli kaygı envanterinin uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pearlman, M. Y., Schwalbe, K. D. A., & Cloitre, M. (2010). *Grief in childhood: Fundamentals of treatment in clinical practice*. American Psychological Association.
- Peleg, O., Halaby, E., & Whaby, E. N. (2006). The relationship of maternal separation anxiety and differentiation of self to children's separation anxiety and adjustment to kindergarten: A study in Druze families. *Journal Of Anxiety Disorders*, 20(8): 973-995.
- Pfefferbaum, B., & North, C. S. (2020). Mental health and the Covid-19 pandemic. *New England Journal of Medicine*. doi: 10.1056/NE-JMp2008017
- Rothan, H. A. & Byrareddy, N. S. (2020). The epidemiology and pathogenesis of coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *Journal of Autoimmunity*. 109.
- Szabo, T. G., Richling, S., Embry, D. D., Biglan, A. & Wilson, K. G. (2020). From helpless to hero: Promoting values-based behavior and positive family interaction in the midst of COVID-19. *Behavior Analysis in Practice*. <https://doi.org/10.1007/s40617-020-00431-0>

- Tezel-Şahin, F. (2007). Sosyal değişim sürecinde değişen baba rolü. Uluslar Arası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 1015, 765-773.
- Tükel, R. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Ruh Sağlığı. Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Raporu, Türk Tabipleri Birliği, 617-628. [https://www.ttb.org.tr/yayin\\_goster.php?Guid=42ee49a2-fb2d-11ea-abf2-539a0e741e38](https://www.ttb.org.tr/yayin_goster.php?Guid=42ee49a2-fb2d-11ea-abf2-539a0e741e38) 'den 18.12.2020 tarihinde alınmıştır.
- Türk Psikiyatri Derneği, (2020). Covid-19 ve Çocuklar. *Türkiye Psikiyatri Derneği Ruhsal Travma ve Afet Çalışma Birimi*. <https://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/2420201236-cocuklarCOVID.pdf> 'den 18.12.2020 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği, (2020). Covid-19 (Korona) Virüs Salgını Sırasında Aile, Çocuk ve Ergenlere Yönelik Psikososyal ve Ruhsal Destek Rehberi. <https://www.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/6/2020/03/cogepdercovid-19rehberi30mart2020.pdf.pdf> 'den 18.12.2020 tarihinde alınmıştır.
- Ulutaş, İ. (1999). *İlköğretim okullarına devam eden on yaş çocuklarının denetim odağı ve kaygı düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Usher, K., Bhullar, N., Durkin, J., Gyamfi, N. & Jackson D. (2020). Family violence and COVID- 19: Increased vulnerability and reduced options for support. *International Journal of Mental Health Nursing* Doi: 10.1111/inm.12735
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S. et. al. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729.
- Witt, A., Ordóñez, A., Martin, A., Vitiello, B. & Fegert, J. M. (2020). Child and adolescent mental health service provision and research during the Covid- 19 pandemic: Challenges, opportunities, and a call for submissions. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 14(19).1-4.
- Yavuzer, H. (1994). *Çocuk Psikolojisi*. 10. basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık



## Extended Abstract

### *Introduction*

In addition to its effects on health and economies on a global scale, COVID-19 has led to major changes in education and business life, as well as leaving deep traces in our social life, which includes concepts such as family and friendship. Within the scope of social isolation, the school has moved to home for the students and the period of adjustment to distance education started, and working parents stayed at home for a long time. The unexpected change in the normal course of our lives due to the pandemic, which we have not encountered before, has affected the mental health of individuals. Due to the increase in the time spent in quarantine and the continuation of social isolation, anxiety disorders have become more common (Akoğlu and Karaaslan, 2020; Koçak and Harmancı, 2020; Demirbaş and Koçak, 2020).

In this period, it was inevitable for parents who were at home all day to reflect many different emotions they experienced on their children's lives. Studies show that the anxiety and panic of adults, especially in the home environment, also cause anxiety for children. Considering the factors associated with positive social behaviors in children and adolescents, it is seen that parents' attitudes and behaviors are important (Knafo and Plomin, 2006; Dalton et al., 2019; Dalton, Rapa and Stein, 2020; Mazza et al., 2020).

Various studies conducted have shown that women's level of health anxiety is higher than men in the event of an epidemic (Ekiz, Ilıman, & Dönmez, 2020). This finding is also supported by studies showing that women's anxiety and risk perception levels are higher than men (Wang et al., 2020; Bandelow and Michaelis, 2015; Çırakogğlu, 2011; Leung et al., 2004; Leung et al., 2005; Ekiz et al., 2020).

The aim of this study is to examine the anxiety state of the mothers of the students who started 1st grade in primary school during the COVID-19 period in terms of various variables (age, educational status, employment status and whether they have children who have been to 1st grade before). The reason for the selection of these mothers is the gradual opening of schools due to COVID-19 in the 2019-2020 academic year and the fact that the first-born children starting school are first-year students. It was thought that these students, who are younger in age, may have problems in attaching to primary school during the transition from pre-school to primary school, and mothers will have high levels of anxiety because their children started school for the first time during the COVID-19 period.

It is considered important that the results of this study will contribute to the studies on what measures should be taken to reduce the anxiety of mothers during and after the COVID-19 process or in a similar global crisis. On the other hand, the inadequacy of the studies conducted in this process draws attention. This study is also important in terms of eliminating the existing deficiency and contributing to the literature based on the anxiety of mothers who are first class parents during the pandemic process. Depending on the purpose of the research, answers to the following questions were sought in the process:

- 1- What are the concerns of mothers (if any)?
- 2- How do mothers prepare their children for school culture in this process?
- 3- How do mothers manage this process at home?
- 4- Do mothers reflect their concerns (if any) to their children?

### *Method*

This research was designed according to the case study, which is one of the qualitative research methods. The research group of the study consisted of the mothers of 24 students studying in the first grade. The research group was determined by non-probabilistic purposive sampling method. The fact that the child started 1st grade and the families volunteering was determined as a criterion. A semi-structured interview form consisting of 5 open-ended questions prepared by the researchers was used as a data collection tool. Descriptive analysis was used in the analysis of the data obtained.

### ***Findings***

It is seen that mothers have concerns and fears about staying away from their children and their children being away from home during the COVID-19 period. However, although they have concerns about the risk of virus transmission, they also have different concerns in distance education, such as their children being dependent on technology, staying at home, being bored and falling behind in studies in the first grade, which is the time to start going to school. In addition, they stated that being together with their friends and teachers in face-to-face education will positively affect their development by contributing to their socialization. Mothers expressed that they were mostly concerned about their children's toilet use, wearing masks and complying with social distance rules, and that they found the hygiene outside the house insufficient and did not trust them. They stated that this process negatively affected their motherhood and turned them into more repressive and protective mothers.

### ***Discussion and Conclusion***

When the results of the study are evaluated, it is seen that mothers whose children start 1st grade are worried about the health and education of their children during the COVID-19 period. It was concluded that especially the lifestyles that changed with the pandemic and the emotions of their children due to the fact that they were going to start school for the first time in this process changed, they went out of their daily habits and their perceptions of motherhood changed. At the same time, it is understood that they have the feeling of trust given by being together with their children at home, but they want their children to receive face-to-face education especially because they are in the first grade and they try to inform their children as much as possible about this process. As a result of motherhood, it is also understood that they play an important role and assume responsibilities in helping their children get through this process emotionally without damage.

In general, when the pandemic process is evaluated, it can be said that parents and children are positively or negatively affected by this process. However, not letting the concerns about the corona virus control our lives will be beneficial in terms of getting through this process more healthily. Considering that mothers experience anxiety about health, staying away from their children, education, home control and behavior management in children in this process, it would be beneficial to support mothers in this regard through various mass media. In this context, it may be suggested that especially children should access and follow visual and written materials that they can spend more quality and enjoyable time in domestic life in order to survive this process in a healthy way. During the pandemic we are currently experiencing, studies on mothers and children are very limited in the literature. In the future, the scope of the literature on the results of longitudinal research will be expanded and therefore, more clear and detailed information on the subject will be revealed.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

